

Begeleidend materiaal bij de documentaire Samenwijzer Referentiekader

Kijkwijzer

In deze documentaire tonen mensen in armoede en hulpverleners zich van een kwetsbare kant. Wij adviseren daarom dit materiaal te gebruiken onder begeleiding van een docent of trainer met expertise omtrent het thema armoede. Het is dan ook opgesteld met educatieve doelen.

De verhalen zijn gekozen op basis van hun relevantie voor toekomstige hulpverleners en zijn het product van een langlopend project toegankelijke dienstverlening binnen Recht-Op vzw. We hebben ze gekozen, omdat ze representatief zijn voor de situaties die de deelnemers gedurende dit project op tafel hebben gelegd. Toch zijn deze verhalen uniek. Iedere persoon in armoede en iedere hulpverlener handelen en werken vanuit hun eigen perspectief. Iedere ervaring en beleving zijn anders. Dit biedt de kans tot reflectie en dialoog en laat toe over een aantal thema's breder te reflecteren of in dialoog te gaan.

De begeleiders en cliënten in de documentaire zijn niet noodzakelijk met elkaar verbonden. We gebruiken in de documentaire verschillende termen. We spreken echter ieder aan die in zijn context met mensen werkt. De termen hulpverlener, sociaal werker, professionele begeleider, zorgkundige, onderwijskundige, ... zien we als synoniemen voor zij die iets kunnen betekenen voor mensen in armoede, omdat ze een kans hebben om met hen een relatie aan te gaan en samen armoede te bestrijden.

Bedenk ook dat de verhalen een momentopname zijn. Op het moment dat u deze documentaire bekijkt, zitten de betrokkenen wellicht in een andere levensfase. We verwachten dan ook dat u de verhalen van deze mensen respectvol en uitsluitend voor educatieve doeleinden gebruikt.

Studiewijzer bij het begeleidend materiaal

We kijken vanuit een visie van gelijkwaardigheid naar de relatie tussen hulpverleners en mensen in armoede. Vandaar dat er getracht is om gelijke reflecties en bevragingen te doen op beide perspectieven.

We kozen voor een variatie aan werkvormen, die zowel in klasverband, in training aan ervaren professionals, in intervisie of supervisie kan gebruikt worden of ter ondersteuning van individuele reflectie.

Bij voorkeur wordt er gekozen voor een werkvorm waar ervaringsdeskundigen deelnemen aan het gesprek. Ervaringsdeskundigen kunnen zowel hulpverleners, mensen in armoede als beleidswerkers zijn.

We kozen voor volgend aanbod:

- 1. Reflectievragen**
- 2. Dialoogvragen**
- 3. Stellingen**
- 4. Rollenspel**
- 5. Inleefoefeningen**
- 6. Begrippenlijst**

Wij wensen iedereen alvast veel zinvolle dialoog- en leermomenten!

1. Reflectievragen bij de documentaire Referentiekader

Hoe kan je hiermee aan de slag?

Onderstaande vragen kunnen een insteek bieden voor een intervisie, een klasgesprek of kunnen gebruikt worden als leidraad voor een persoonlijke reflectie.

Algemene vragen na het bekijken van de volledige documentaire

1. Wat heeft je geraakt bij het bekijken van deze documentaire?
2. Wat wist je nog helemaal niet over leven in armoede of hulpverlening aan mensen in armoede?
3. Wat heb je gehoord aan noodzakelijke kennis, vaardigheden en attitudes voor de hulpverlener?
4. Wat kan het verschil maken?

Specifieke reflectievragen

1. Ben je eerder iemand die alles op een gouden schoteltje gepresenteerd kreeg of iemand die moet vechten voor wat die nu nog maar heeft?
2. Hoe positioneer je je vanuit jouw voorgeschiedenis ten aanzien van iemand die een andere rugzak met zich meedraagt?
3. Wanneerervaarde je al eens dat wat voor jou vanzelfsprekend is, dat voor anderen niet zo is?
4. Wanneerervaarde je al eens dat wat voor anderen vanzelfsprekend is, dat voor jou niet zo is?
5. Wat doe jij als iemand jou iets uitlegt en je hebt het niet begrepen?
6. Hoe verhoudt werk zich, volgens jou, tot andere levensdomeinen?
7. Welke aspecten uit jouw referentiekader bepalen heel erg welke hulpverlener jij bent/zal zijn?
8. We zijn niet vrij van oordeel. Welk oordeel van jezelf durf je openlijk in vraag te stellen? Vanwaar komt dit oordeel of deze overtuiging?
9. Ben jij bang om moeilijke vragen te stellen? Welke vraag durfde je al eens niet stellen? Wat zou er anders zijn geweest, mocht je de vraag wel gesteld hebben?

10. Paul zegt dat hij moest overleven met 15 euro per maand. Hoe doe je dat?
11. Wat vind jij van de uitspraak: 'jij bent de deskundige van jouw leven.'?
12. Welke waarden kleuren de bril waarmee jij naar de wereld kijkt? Kan je achterhalen vanwaar ze komen?

2. Dialoogvragen bij de documentaire Referentiekader

Hoe kan je hiermee aan de slag?

Onderstaande vragen kunnen een insteek bieden voor een intervisie, een klasgesprek of een ander dialoogmoment met een ervaringsdeskundige in armoede en/of een hulpverlener of een beleidswerker. Bied wel de nodige aandacht aan veiligheid en onbevooroordeeld luisteren naar elkaar opdat de dialoog op een open en respectvolle manier kan gebeuren.

In dialoog met mensen in armoede

1. Paul zegt dat hij moest overleven met 15 euro per maand. Hoe doe je dat?
2. Wat doe jij als iemand jou iets uitlegt en je hebt het niet begrepen?
3. Wat heb je nodig om je verwachtingen te kunnen overbrengen aan een hulpverlener?
4. Hoe verhoudt werk zich, volgens jou, tot andere levensdomeinen?
5. Welke aspecten uit jouw referentiekader zijn heel erg bepalend voor wie jij nu bent?
6. We zijn niet vrij van oordeel. Welk oordeel van jezelf durf je openlijk in vraag te stellen? Vanwaar komt dit oordeel of deze overtuiging?
7. Ben jij bang om moeilijke vragen te stellen? Welke vraag durfde je al eens niet stellen? Wat zou er anders zijn geweest, mocht je de vraag wel gesteld hebben?
8. Wat vind jij van de uitspraak: 'jij bent de deskundige van jouw leven.'?
9. Hoe ga jij om met verschillen in referentiekader?
10. Ben je eerder iemand die alles op een gouden schoteltje gepresenteerd kreeg of iemand die moet vechten voor wat die nu nog maar heeft?
11. Hoe positioneer je je vanuit jouw voorgeschiedenis ten aanzien van iemand die een andere rugzak met zich meedraagt?

12. Wanneerervaarde je al eens dat wat voor jou vanzelfsprekend is, dat voor anderen niet zo is?
13. Wanneerervaarde je al eens dat wat voor anderen vanzelfsprekend is, dat voor jou niet zo is?
14. Welke waarden kleuren de bril waarmee jij naar de wereld kijkt? Kan je achterhalen vanwaar ze komen?

In dialoog met hulpverleners of beleidswerkers

1. Hoe ga jij om met verschillen in referentiekader?
2. Hoe toets jij je eigen verwachtingen als hulpverlener af aan die van je cliënten?
3. Hoe verhoudt werk zich, volgens jou, tot andere levensdomeinen?
4. Paul zegt dat hij moest overleven met 15 euro per maand. Hoe doe je dat?
5. Wat vind jij van de uitspraak: 'jij bent de deskundige van jouw leven.'?
6. Ben je eerder iemand die alles op een gouden schoteltje gepresenteerd kreeg of iemand die moet vechten voor wat die nu nog maar heeft?
7. Hoe positioneer je je vanuit jouw voorgeschiedenis ten aanzien van iemand die een andere rugzak met zich meedraagt?
8. Wanneerervaarde je al eens dat wat voor jou vanzelfsprekend is, dat voor anderen niet zo is?
9. Wanneerervaarde je al eens dat wat voor anderen vanzelfsprekend is, dat voor jou niet zo is?
10. Wat doe jij als iemand jou iets uitlegt en je hebt het niet begrepen?
11. Welke aspecten uit jouw referentiekader bepalen heel erg welke hulpverlener jij bent/zal zijn?
12. We zijn niet vrij van oordeel. Welk oordeel van jezelf durf je openlijk in vraag te stellen? Vanwaar komt dit oordeel of deze overtuiging?
13. Ben jij bang om moeilijke vragen te stellen? Welke vraag durfde je al eens niet stellen? Wat zou er anders zijn geweest, mocht je de vraag wel gesteld hebben?

14. Welke waarden kleuren de bril waarmee jij naar de wereld kijkt? Kan je achterhalen vanwaar ze komen?

3. Stellingen bij de documentaire Referentiekader

Hoe kan je hiermee aan de slag?

Onderstaande stellingen kunnen gebruikt worden om een gesprek te voeren waarin een vorm van polarisering uitgelokt wordt.

Bij een stelling kies je of je eerder voor of eerder tegen bent.

Bij de nabespreking kan je reflecteren over hoe het gesprek, het horen van de overtuigingen van anderen, jouw mening heeft beïnvloed.

Stellingen

1. Wie jong en gezond is, kan werken.
2. Je mag als hulpverlener niet buiten de lijntjes kleuren.
3. Iedereen wil het beste voor zijn kinderen.
4. Als hulpverlener moet je je oordeel opschorten.
5. Mannen en vrouwen zijn nu eenmaal verschillend.
6. Werk is de sleutel om uit armoede te geraken.

4. Rollenspel bij de documentaire Referentiekader

Hoe kan je hiermee aan de slag?

Bij voorkeur heb je bij het spelen van een rollenspel een aantal spelers en een aantal observatoren. Je kan vooraf afspraken maken over wat er geobserveerd wordt.

Dat kan gaan over:

Attitude, manier van onthaal, introductie van het gesprek, manier van vragen stellen, manier van parafaseren, lichaamshouding, non-verbale communicatie, omgaan met stiltes, intenties en effecten,

normaliseren en/of differentiëren, inzet en zorg erkennen, complimenten geven, krachtgericht dialogeren, het serieus nemen, invoegen en toevoegen, ...

Je kan een gesprek opnemen, dat biedt heel mogelijkheden tot nabespreking. De nabespreking gebeurt met respect en aandacht voor wat goed ging en wat anders zou kunnen.

Bij voorkeur met een ervaringsdeskundige hulpverlener of persoon in armoede.

Rollenspel

1. Ga in gesprek als hulpverlener met een moeder die steeds haar kinderen nodig heeft, omdat ze niet kan lezen of schrijven. Probeer respectvol om te gaan met de pijn die de moeder daarbij ervaart.
2. Ga in gesprek als hulpverlener met een vader die je begeleidt. Je kent de man al lang en weet dat hij zeer veel schulden heeft. Hij komt bij jou langs en vertelt dat zijn dochter gaat trouwen. Hij vertelt je dat het in zijn cultuur heel erg belangrijk is dat dit een groot feest wordt met vele genodigden en een uitgebreid feestmaal. Hij vraagt je hulp op het vlak van de organisatie: waar kan hij een zaal huren, kan hij via jou kopieën maken van de uitnodigingen, ... Daarnaast vraagt hij een bovenmaats voorschot op zijn leefgeld. Je bent uiteraard uitgenodigd als eregast!

Probeer respectvol het referentiekader van de vader te ontdekken.

Probeer respectvol jouw bezorgdheden mee te geven.

7

5. Inleefoefeningen bij de documentaire Referentiekader

Hoe kan je hiermee aan de slag?

Volgende oefeningen kunnen als rollenspel uitgevoerd worden of kunnen als casus dienen in een intervisievorm.

Inleefoefeningen

1. Ga in gesprek met elkaar over je referentiekader. Overloop de verschillende aspecten: leeftijd/tijdsgeslacht, cultuur, subculturen, gezinscultuur, opvoedingswaarden, sekse en geaardheid, opleiding, werkervaring, levenservaringen, maatschappelijke positie, invloed van media, invloed van kunst en cultuur, ...

Waar ontdek je gelijkenissen en verschillen?

2. Probeer je in te leven in één van de verhalen uit de documentaire.
 - Wat als je op je 16e alleen was gaan wonen en moest gaan werken?
 - Hoe zou dat voor jou geweest zijn?
 - Wat zou je allemaal gemist hebben?
3. Laat iemand uit de groep (of per 2) een relaas doen over iets zeer specifiek, met erg veel vakjargon, zodat het voor de ander(en) aartsmoeilijk wordt om te kunnen begrijpen waarover het gaat. Probeer toch in dialoog te gaan. Hoe voelt dat?

6. Begrippenlijst bij de documentaire Referentiekader

Hoe kan je hiermee aan de slag?

1. Wat wordt bedoeld met deze termen of uitdrukkingen?
2. Waar vind je informatie over deze begrippen?

Begrippenlijst

- Referentiekader
- Buitenkant en binnenkant
- 'iets op een gouden schoteltje gepresenteerd krijgen'
- RVA
- C4
- Huurwaarborg
- OCMW
- Daklozenopvang
- Consulent
- Referentie adres
- De grootste gemene deler zien
- Je stoute schoenen aantrekken
- Buiten de lijntjes kleuren